

De font en font, de Gurb a Ruli

Un projecte d'educació física i empenedoria social

Albert Barniol Gassó_Premi Activitat Física, Innovació i Societat Ciutat de Vic_2017

Índex

1. Context de l'experiència	1
2. Justificació del projecte.....	2
3. Descripció del projecte	3
4. El projecte en el currículum	3
5. El projecte a l'aula.....	6
6. Conclusions i perspectiva de futur	8
7. Bibliografia	10

Annex. Rúbrica d'avaluació

1. Context de l'experiència

Aquesta experiència es desenvolupa en el context de la meva tasca professional com a professor d'Educació Física que en aquests darrers dos anys porto a terme a l'Institut de Gurb. Es tracta d'un centre públic que imparteix estudis d'ESO, ubicat al municipi de Gurb (Osona). El centre compta actualment amb 273 alumnes distribuïts en 4 grups de 1r, 4 grups de 2n, 3 grups de 3r i 2 grups de 4t. El departament d'Educació Física està format per dues persones.

Com a centre de titularitat pública, el Projecte Educatiu de l'Institut vincula els seus objectius amb la millora acadèmica i personal dels alumnes, però també dóna una especial rellevància al **desenvolupament de les competències necessàries per a l'adquisició d'hàbits de vida saludables i l'aprenentatge dels valors que s'hi relacionen**: qualitat de vida, autoconcepte, autoestima, vida activa, tolerància, respecte a les diferències, empatia, entorn comú, entorn natural, solidaritat, civisme.

Per aconseguir-ho, es parteix de **quatre principis pedagògics que guien la tasca de tots els docents**: innovació, investigació, comunicació i pràctica de l'esport. A més, la metodologia de treball que s'utilitza es basa en la **tasca col·laborativa i en la gestió de la diversitat a partir d'un model inclusiu**.

Així, durant els quatre anys que els alumnes passen al centre, poden acollir-se a diversos projectes de treball **socialment i vitalment** rellevants que els permeten cooperar amb la finalitat d'aconseguir un repte o una fita de difícil resolució.

L'experiència que presento s'emmarca a la matèria d'educació física i pretén combinar **dos aspectes educatius innovadors**: d'una banda promoure una

concepció de l'educació física com a **espai de formació integral i de salut** i de l'altra, utilitzar la **metodologia de projectes**, per planificar i organitzar una activitat col·lectiva orientada a aconseguir una millora a l'entorn natural.

2. Justificació del projecte

El projecte **De Font en Font** de Gurb a Ruli sorgeix del fet que l'institut, des de fa tres anys, manté una col·laboració amb dues escoles de Ruanda, concretament de les poblacions de Ruli i Kagugu. **Personalment em sento fortament vinculat als projectes d'emprenedoria social** ja que actuo com a voluntari a Creu Roja de Manresa des de fa 11 anys en varis projectes relacionats amb joves en risc social i esport (JNA - Joves Nucli Antic), guanyador d'alguns premis (compta fins a 3, Nit de l'esportista a Manresa, Joc Net, campions comarcals i subcampionat provincial de futbol sala, varis tornejos de joves volei platja) i crec fermament en la implicació dels centres en projectes d'ajuda a la comunitat.

El projecte que presento **vincula continguts i competències de tres àmbits: cultura cívica**, (és a dir, l'aprenentatge de valors personals i socials) **emprenedoria i educació física**.

A través d'una conversa amb una representant de l'ONG que esponsoritza els projectes a Ruanda va sorgir la idea de col·laborar en un dels seus projectes que consisteix en acostar un recurs tan important com és l'aigua al poblat de Ruli amb la construcció de pous i fonts. Després d'un procés participatiu a l'aula (*vid. apartat el projecte a l'aula*) es va decidir començar el projecte **De Font en Font**.

3. Descripció del projecte

De Font en Font consisteix en la localització i reparació de diverses fonts en situació de deteriorament situades al municipi de Gurb, amb l'objectiu d'organitzar una **cursa solidària**; el recorregut de la cursa passarà per les fonts reparades i els diners recaptats amb les inscripcions es destinaran a la **construcció de fonts i pous d'aigua** a les poblacions de Ruli i Kagugu.

Amb la realització del projecte **De Font en Font** aconseguim un doble objectiu social, per una banda millorem les fonts del nostre municipi i, per l'altra, contribuïm a l'abastiment d'aigua de les poblacions d'Àfrica.

4. El projecte en el currículum

De Font en Font s'emmarca en la matèria d'emprenedoria de 4t, i combina competències i continguts de cultura i valors ètics, emprenedoria i educació física del currículum de l'Educació secundària obligatòria¹.

Objectius
Realitzar activitats de participació i de col·laboració que promoguin actituds de compromís i democràtiques
Actuar amb autonomia en la presa de decisions i ser responsable dels propis actes
Identificar i assumir els aspectes ètics de cada situació i donar-hi respostes adients i preferentment innovadores
Reconèixer els valors emprenedors que són aplicables en situacions quotidianes i en diverses activitats professionals.
Realitzar activitats que contribueixin a millorar el treball en equip

¹ Catalunya. Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria. DOGC, 28 d'agost de 2015, n. 6945, p. 1-305, ISSN 1988-298X; RAMÍREZ, Eduard; SARRAMONA, Jaume (coords.) (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit de l'educació física. Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament [Data consulta: 18 de gener de 2017]

<<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/eso-ambit-educacio-fisica.pdf>>; PUIG, Armand; SARRAMONA, Jaume (coords.) (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit de la cultura i valors. Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament [Data consulta: 18 de gener de 2017]

<<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/eso-cultura-valors.pdf>>

Dissenyar una idea empresarial viable tenint en compte negocis amb funció social

Aplicar un pla de treball de millora o manteniment de la condició física individual amb relació a la salut

Posar en pràctica els valors propis de l'esport

Gaudir amb la pràctica d'activitats físiques recreatives, amb una atenció especial a les que es realitzen en el medi natural

Planificar i organitzar activitats en grup amb finalitat de lleure

Continguts

La presa de decisions: fases i conseqüències

Imaginació i creativitat aplicades a les decisions ètiques

El medi natural i les seves implicacions (ètica del consum, medi ambient).

Les normes i els criteris del treball en grup i en equip

Àmbits de cooperació i participació: voluntariat, ONG, centres d'assistència comunitària.

La iniciativa emprenedora

La planificació i execució d'un pla

Viabilitat del projecte

Valors i contravalors de la societat aplicats a l'esport

Activitats en el medi natural

Esport per a tothom

Metodologia

Tal com es desenvolupa l'activitat física al currículum, esdevé un mitjà idoni per associar la pràctica d'activitat física a emocions plaents i de gaudi (satisfacció psicològica individual i relacional), i motivar l'alumne amb pràctiques físiques no institucionalitzades. En el nostre cas, a més, l'associem a la **pràctica social i al desenvolupament de valors** tals com qualitat de vida, autoconcepte, autoestima, vida activa, tolerància, respecte a les diferències, empatia, entorn comú, entorn natural, solidaritat, civisme.

Mentre que en una gran majoria de casos l' activitat física relacionada amb amb l'entorn persegueix sobretot una finalitat lúdica i recreativa, nosaltres afegim un objectiu que ens vincula com a grup i ens ajuda a crear vincles amb el nostre entorn i també amb altres cultures, és a dir a **crear consciència ciutadana**.

Actualment el món educatiu està immers en un profund debat sobre innovació, metodologies, currículum competencial, aprenentatge al llarg de la vida... S'albiren canvis profunds en el model educatiu tradicional i l'**educació física**, pel seu component eminentment pràctic i inclusiu, **s'ofereix com un excel·lent marc per a l'aplicació de metodologies innovadores i aprenentatges sostenibles al llarg dels anys**. És per aquest motiu que **vaig decidir utilitzar la metodologia de projectes** per realitzar la meva optativa.

El treball per projectes és una metodologia que exemplifica els plantejaments exposats en relació amb l'adquisició de les competències bàsiques atès que:

- Parteix d'un tema, problema o centre d'interès negociat amb l'alumnat.
- Fa protagonista l'alumnat en la construcció del propi coneixement perquè focalitza el desig de saber coses noves, la formulació de preguntes, la reflexió sobre el propi saber, la recerca de nous coneixements i la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge.
- Dóna gran rellevància al treball cooperatiu. S'elaboren preguntes o hipòtesis, es prenen decisions sobre el repartiment de tasques i es posa en comú el resultat de les tasques individuals i s'elabora col·lectivament el resultat.

- Incentiva processos d'investigació que suposen cercar, seleccionar i interpretar informació a través de fonts diverses, formular nous dubtes i noves preguntes i establir relacions amb altres problemes.
- Es transfereixen estratègies per aprendre: es representa el procés de construcció de coneixement, s'avalua el que s'ha après i com s'ha après.
- S'activa la comunicació, el diàleg i la discussió en petit i gran grup per construir coneixement de forma compartida.

5. El projecte a l'aula

Pla de treball

1 Comencem!

Tenint en compte d'una banda, els objectius curriculars que es volen treballar en la matèria d'emprenedoria i de l'altra, la necessitat social detectada després de la conversa amb una representant de l'ONG que intervé a Ruanda, vaig decidir plantejar el repte a l'aula: es tracta de dur a terme un projecte d'emprenedoria social per contribuir a l'abastiment d'aigua de les poblacions de Ruli i Kagugu (Ruanda).

2 Formem equips

Es creen diferents grups cooperatius a l'aula i cada grup es posa un nom relacionat amb l'aigua: Les cracks de les fonts, els sifons, Sant Hilari's i les serps d'aigua.

3 Què podem fer? Definim el producte final

Una vegada exposats el repte, s'inicien unes sessions de debat en petit grup (grups cooperatius) i en gran grup amb l'objectiu de plantejar possibles opcions per contribuir en aquest propòsit. Sorgeixen propostes com una cursa de bicicletes, una cursa d'orientació i altres però s'acaba decidint que seria un bon repte mantenir la cursa que ja es va realitzar el curs passat, però millorant-la i superant la recaptació, ja que consideren que es va fer poca difusió, pocs alumnes i pares s'hi van involucrar. Recorden que la majoria de participants eren professors. Per tant, decidim iniciar el projecte **De Font en Font**, que consistirà en organitzar una cursa solidària, que visiti diferents fonts de Gurb, els beneficis de la qual es destinaran a la construcció de pous i fonts a Ruanda.

Tot el procés quedarà registrat en la carpeta o portafoli digital de l'alumne, on incorporarà també les seves reflexions sobre la pràctica.

4 Organitzem i planifiquem

Cada grup planteja tot un seguit de passos que caldria dur a terme per aconseguir l'objectiu final. Després, els diferents grups ho posen en comú i acordem que les fases que se seguiran són les següents:

- Recerca de fonts i informació relacionada (localització, propietat...)
- Disseny d'itineraris de la cursa.
- Organització general de la cursa: buscar espònsors, suport institucional...
- Difusió del projecte (xarxes socials, pàgines web, logo) i marxandatge.
- Realització de la cursa.
- Donació dels beneficis a l'ONG.

5 Investiguem

Comencem la recerca amb la consulta de diverses fonts bibliogràfiques. Trobem un llibre a la biblioteca de l'institut coordinat per Santi Ponce², que fa un inventari de fonts de les diferents parròquies del poble.

² PONCE VIVET, Santi (coord.). (2002). *Gurb. Un poble arrelat a la terra*. Gurb: Ajuntament de Gurb.

Ens assabentem que hi ha un exalumne del centre que va realitzar un treball de recerca sobre el tema³.
Decidim que també l'utilitzarem.

El primer pas és ubicar les fonts sobre el mapa (en disposem d'un de grans dimensions); a través d'aplicacions i programes informàtics calculem distàncies i informacions relacionades amb la propietat.

Aquesta cerca bibliogràfica s'acompanya d'un treball de camp. Durant un mes i mig sortim amb les bicicletes per localitzar les fonts. Les nostres bicicletes estan sempre preparades i a punt perquè un grup de companys se n'encarreguen; són els components de la brigada⁴ de les bicicletes, nois i noies interessats en la mecànica que fan aquest servei perquè tots els alumnes del centre ens puguem desplaçar pel municipi quan ho necessitem. Localitzem la majoria de les fonts gairebé totes a la Parròquia de Sant Andreu (Gurb és un municipi format per cinc parròquies, una de les quals Sant Andreu de Gurb). Certament l'ajuda dels propietaris i les nostres dots d'interpretació del mapa ens són de gran ajuda.

Al mateix temps contactem amb el regidor de medi ambient i sostenibilitat de l'Ajuntament de Gurb, Sr. Pere Miralpeix que ens ajuda a trobar les que ens falten o a contactar amb els seus propietaris. També s'ofereix a facilitar-nos l'ajuda de la brigada de manteniment si la necessitem.

En aquest punt és quan, veient el mal estat en què es troben algunes d'elles (abandonament, brossa, canyes, brutícia...), veiem que el nostre projecte pot donar un tomb social i ens decidim a reparar les que estan en mal estat per tal que s'assemblin el màxim possible a les que hem trobat molt ben cuidades i arreglades.

6 Anàlisi i síntesi: prenem decisions

Un cop feta aquesta intensa recerca, prenem algunes decisions:

Cal arranjar algunes fonts i el seu entorn més immediat, per tal que es puguin incorporar en el recorregut de la cursa.

Dissenyarem tres itineraris:

Joves, de promoció: distància de 1,6 km

5 km cursa: per adults i joves preparats.

10 km cursa-caminada: per adults i joves molt preparats.

Difusió: com a estudiants del segle XXI no ens podem oblidar de la comunicació on line, per això creem la web (<http://emprenagurb.wixsite.com/cursadefontenfont>) i el logo per tal de començar a estendre la idea a les xarxes socials del centre ([instagram](#), [twitter](#) i [facebook](#)).

També és hora de començar a localitzar possibles col·laboradors, espònsors, webs d'altres curses ... en fi, tot allò que ens ajudi a fer una proposta prou atractiva com per convocar molta gent.

7 Mans a l'obra

Comencem a arreglar les fonts més deteriorades i el seu entorn.

Utilitzant mapes i aplicacions (wikiloc, google maps...) dissenyem els recorreguts de la cursa; el següent pas serà comprovar el recorregut sobre el terreny.

Fem un primer contacte amb els possibles espònsors: els expliquem el projecte i els demanem la col·laboració, que cal concretar més endavant.

8 Fem difusió

Per tal d'arribar al màxim de públic i de participants a la cursa estem fent difusió mitjançant els canals de que ja disposem a l'institut (*vid. supra*). Això, ens permet a més donar a conèixer el procés de reparació de les fonts i poder transmetre el treball que s'està fent per aconseguir el nostre objectiu. A més s'elabora un vídeo-resum explicatiu del projecte.

S'han fet mails a diferents pàgines de curses per tal de saber si les poden incloure als seus calendaris (runedia, corredors.cat, xipgroc...).

També està planificat penjar cartells informatius per Gurb i poblacions d'Osona quan s'acosti la data de la cursa.

9 Reflexionem i ens avaluem

Un cop finalitzat el projecte, arribarà el moment de valorar-lo. Obrirem un període de reflexió grupal per tal d'avaluar si hem complert els objectius que ens havíem proposat.

Per fer-ho, respondrem a les preguntes següents:

³ MEDINA ALTARRIBA, Adrià (2015). *Estudi de les aigües i l'entorn de les fonts de Gurb* (treball de recerca inèdit).

⁴ Les brigades de suport al professorat són grups internivell -és a dir, que agrupen alumnes de diferents cursos- que realitzen tasques per a l'institut els dimarts i dijous de 8 a 8:30. Es tracta d'un projecte que permet als alumnes participar activament en benefici del centre, activant aquells aspectes de la seva personalitat que vol potenciar. Actualment, tenim brigades de bicicleta, ratolí (informàtica), community management, d'hort, mediació, la brigada verda (projecte sostenibilitat), decoració, musical... *vid.* <https://www.youtube.com/watch?v=eYKe1oBFA5E>

·Què hem fet bé com a grup?
·Què hauríem pogut fer millor com a grup?
·Hem aconseguit els objectius que ens havíem plantejat?
·Per què?
·Què aconselleries als alumnes de l'any vinent si volen dur a terme un projecte de característiques similars?
Cal, però, que reflexionem sobre els aprenentatges individuals i els avaluem. La carpeta d'aprenentatge incorporarà una reflexió que respongui a les preguntes següents: què hem après?, com ho hem après? i com puc millorar?⁵
A part de la reflexió, hi ha activitats per comprovar l'assoliment dels diversos criteris d'avaluació, concretats segons els objectius.

Criteris d'avaluació

- Col·labora en activitats que impliquen un compromís social, aportant respostes innovadores.
- Actua autònomament prenent decisions oportunes per a l'assoliment dels objectius comuns.
- Participa en el disseny i en l'execució d'un projecte d'emprenedoria social.
- Reconeix i posa en pràctica els valors propis de l'esport.
- Reconeix en l'activitat física una oportunitat per millorar les condicions físiques i de salut personals.
- Planifica activitats de gaudi relacionades amb l'activitat física.

Activitats d'avaluació

- Carpeta d'aprenentatge* que contingui:
Descripció, anàlisi de la necessitat social i objectius
Explicació i planificació del projecte.
Diari (vid. el diari de l'[Ariadna](#) i de la [Rut](#))
Reflexió
·Exposició oral**

*Aquesta activitat d'avaluació es puntuarà segons la rúbrica que s'adjunta a l'annex.

** Es puntuarà segons [la rúbrica d'exposició oral](#) de 2n cicle

6. Conclusions i prospectiva de futur

De Font en Font ens permet vincular l'Educació Física amb projectes d'innovació educativa i social, contribuint de manera activa en la millora del nostre entorn, tant proper com llunyà. D'una banda, intervenim en el patrimoni del municipi (arranjant les fonts), però a la vegada també aconseguim millorar les condicions de vida dels ciutadans de Ruli i Kagugu, facilitant l'abastiment d'aigua en aquestes poblacions.

El projecte és eminentment pràctic i inclusiu, on **tots els alumnes contribueixen de manera decisiva** en uns o altres aspectes segons les seves

⁵ El centre forma part de la XCB (xarxa de competències bàsiques), i l'any 2015 el professorat d'EF (Lourdes Aymerich i Albert Barniol) hi va participar, exposant l'experiència duta a terme a partir de la formació realitzada al propi institut sobre la carpeta d'aprenentatge. En aquesta presentació vam exposar els acords presos sobre el protocol per l'elaboració d'aquest nou recurs en l'aula d'EF.
<<http://blocs.xtec.cat/xarxacb/espais-de-conversa/aprendre-de-lerror/>> [data consulta : 18 de gener de 2017]

fortaleses. **La interdisciplinarietat del projecte resulta especialment innovadora**, tenint en compte que vincula àmbits com l'educació física, l'emprenedoria i la cultura cívica i els valors, que rarament es treballen conjuntament.

A la vegada, **de Font en Font s'emmarca perfectament en el projecte educatiu del centre**, que té com a pilars fonamentals la **pràctica de l'esport, la investigació, la innovació i la comunicació**. Com hem vist, tots aquests aspectes es treballen a bastament.

L'entusiasme dels alumnes del grup ha contagiats el centre: tothom vol col·laborar. Arran d'això, ens hem plantejat un altre repte que és sumar de febrer a juny, entre tota la comunitat educativa i els participants de la cursa, els quilòmetres que separen Gurb de Ruli (8000 per carretera). Aplicacions mòbils i GPS ens permetran obtenir càlculs fiables per saber si aconseguim aquesta fita. Pretenem que, si ho aconseguim, espònsors i col·laboradors contribueixin amb material per a les escoles de Ruanda.

Estic convençut que **el projecte contribueix a la formació integral dels alumnes**: fent-los conscients, d'una banda, de la transcendència de l'Educació Física -tant per al benestar personal com a per a la cohesió global- i, de l'altra, de la realitat del món en què vivim. **Crec fermament que projectes com aquest els motiven a construir un món millor, a ser, en definitiva, gotes a l'oceà.**

7. Bibliografia

Catalunya. Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria. DOGC, 28 d'agost de 2015, n. 6945, p. 1-305, ISSN 1988-298X

MEDINA ALTARRIBA, Adrià. (2015). *Estudi de les aigües i l'entorn de les fonts de Gurb* (treball de recerca inèdit).

PONCE VIVET, Santi (coord.). (2002). *Gurb. Un poble arrelat a la terra*. Gurb: Ajuntament de Gurb.

PUIG, Armand; SARRAMONA, Jaume (coords.) (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit de la cultura i valors. Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament [Data consulta: 18 de gener de 2017] <<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/eso-cultura-valors.pdf>>

RAMÍREZ, Eduard; SARRAMONA, Jaume (coords.) (2015). *Competències bàsiques de l'àmbit de l'educació física. Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament [Data consulta: 18 de gener de 2017] <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies_basiques/eso/eso-ambit-educacio-fisica.pdf>

Annex

		Avaluar per millorar		
		Carpeta d'aprenentatge De font en font		
		Nom i cognoms	Grup	
		Assignatura		
		Assolit	Pràcticament Assolit	Poc Assolit
		Assolit	No Assolit	No Assolit
01. Presentació	<p>La carpeta d'aprenentatge és ordenada, té un sumari (índex), es distingeixen els títols dels subtítols i del text.</p> <p>Té un aspecte polític però no compleix amb alguna de les normes de presentació</p> <p>El treball incompleix diverses normes de presentació</p> <p>El treball només compleix alguna de les normes de presentació i té un aspecte molt poc polític</p>	1 punt	0.75 punts	0.5 punts
02. Redacció de la necessitat social i dels objectius	<p>La necessitat social i els objectius estan ben identificats. La reflexió que se'n fa durant un cop dut a terme el projecte és crítica i permet formular conclusions si es considera necessari.</p> <p>La necessitat social i els objectius estan ben identificats però la reflexió no és correcta.</p> <p>No s'identifiquen correctament la necessitat social ni els objectius. La reflexió és pobre.</p> <p>Manca aquest apartat o bé la reflexió és massa pobre.</p>	2 punts	1.5 punts	0.5 punts
		0.25-0 punts		
		0 punts		

<p>03. Explicació del projecte i planificació</p>	<p>S'explica el projecte i s'incorpora una planificació detallada de les accions que duran a terme: - Amb quins recursos comptem. - Què necessitem? - Calendari</p>	<p>En la redacció hi manca alguna informació i/o la planificació no és prou acurada.</p>	<p>La informació que es proporciona de l'explicació i planificació no és acurada.</p>
	<p>2 punts</p>	<p>1.5 punts</p>	<p>0 punts</p>
<p>04. Diari de treball.</p>	<p>El diari és detallat i complet. Inclou imatges, vídeos, fotos o qualsevol altre material gràfic que es cregui oportú. Cal fer autocrítica i proposar millores per al desenvolupament del servei.</p>	<p>Al diari li manca alguna informació o no és del tot detallat. L'autocrítica i les millores proposades no acaben de resoldre tots els problemes.</p>	<p>El diari és incomplet i la reflexió inútil, no proposa canvis significatius ni millores.</p>
	<p>3 punts</p>	<p>2 punts</p>	<p>0.5-0 punts</p>
<p>05. Reflexió</p>	<p>La reflexió dona resposta a: Què hem après? Com ho hem après? Com podem millorar?</p>	<p>A la reflexió hi manca algun apartat.</p>	<p>La reflexió és massa pobre i no proposa millores.</p>
	<p>2 punts</p>	<p>1 punt</p>	<p>0 punts</p>

